

6. Яценко М. М. Детермінанти правової поведінки. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Львів, 2014. № 807. С. 245–249.

*Пікуля Тетяна Олександрівна,
професор кафедри теоретичної юриспруденції
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана
кандидат юридичних наук, доцент*

ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ТА СУТНІСТЬ ПОСТМОДЕРНОЇ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ТА СВІДОМОСТІ

Кожний історичний етап розвитку людства характеризується особливим світоглядом, а відтак йому притаманні особливості соціальної культури та свідомості, включаючи правової.

Сучасний світ як правова цивілізація представляє собою сукупність правових систем, які мають певні загальні витоки: релігійні, моральні або/та ідейно-філософські та ціннісно-нормативні.

Історичні витоки західної правової цивілізації, включаючи правової культури та свідомості кореняться у давньогрецькій культурі, на зміну якій прийшла культура Римської імперії та християнства. За кожним із цих культурних утворень стоять системи цінностей і норм, що надали західній правовій цивілізації глибинного змісту та раціоналістичної строгості форм. Зокрема, раціональна сила філософської думки давніх греків, дала поштовх до розвитку права; реалістичний практицизм давніх римлян, надав емпіричного ґрунту афінській думці; людиновимірною біблійною концепцією світу, сформуувала морально-духовні підвалини правосвідомості [1, с. 162].

Особливість правової культури та правосвідомості в модерну добу полягала у тому, що модерна свідомість орієнтувалася на особистісну свободу, автономність, утилітаризм. Вона орієнтувалася на реалізацію приватних інтересів, умовою яких є свобода, що досягається розумом. Ідея права, як загальна міра свободи, рівності і справедливості, стала парадигмальною для сучасної цивілізації.

Відтак, формування суспільної правосвідомості у цивілізаційному поступі людства обумовлено соціокультурним генезисом саме західної цивілізації [2].

На межі третього тисячоліття, в процесі переходу від Модерну до Постмодерну, людство вийшло на якісно новий етап своєї історії. Формується новий тип світового співтовариства. Можна припустити, що нове століття буде називатися століттям глобальної цивілізації або глобального інформаційного суспільства, в якому використання інформації як головного чинника суспільного розвитку створює нову соціальну модель, спрямовану на масове використання інформаційно-комунікативних технологій, єдиний інформаційний простір й мережеве глобальне суспільство.

У процесі переходу від Модерну до Постмодерну, який наклався на глобалізацію, правосвідомість та культура, як на повсякденному, так і на теоретичному рівнях, зазнала суттєвих змін, які проявилися в атомізації, біфуркаційності, епістемологічній невизначеності тощо.

Глобалізація, яка пов'язана з інформатизацією, інтелектуалізацією суспільства та інтенсифікацією інтеграційних процесів, накладається на формування постмодерної культури і спричиняє зміни в усіх соціальних практиках, в тому числі й у правовідносинах та правосвідомості. Відбуваються постмодерні маніпуляції знаками, сенсами й образами. За цих умов нівелюються гіпотези норм, розмиваються межі регулятивної дії правової диспозиції та формалізується імперативний характер правових санкцій. Постмодерна правосвідомість руйнує природні та невідчужувані засади і цінності людини, нівелює існуючі норми права, через що починає ґрунтуватися не стільки на розумі, скільки на почуттях і емоціях.

Сучасну культурно-цивілізаційну ситуацію можна розцінювати, з одного боку, як перехідний період, а з іншого – як період, необхідний для вироблення нових ціннісних орієнтирів. Саме в сучасних умовах формуються як передумови для виникнення іншої культури, так і передумови, що сприяють загибелі цивілізації в її колишньому вигляді [3, с. 5–6].

Культура спілкування переноситься в інформаційно-комунікативне середовище, внаслідок чого у суспільстві формуються віртуальні сфери життя: системи економіки, політики, освіти, науки, а також права.

Плюралістична модель Постмодерну викликає децентралізацію соціальних і культурних зв'язків, що знаходить свій прояв і у правовій сфері у вигляді нормативної терпимості до ненормативності. Зазначені фактори постають і як системотвірні конструкти, і як аксіологічні чинники, які формують постмодерну свідомість. Окрім того, при всій своїй неоднозначності вони позиціонуються як ключові інтеграційні установки глобалізації, небезпідставно стаючи об'єктом критики з боку співтовариств, що мають сталі погляди і традиційні соціокультурні установки. Тому виникає кілька внутрішніх суперечностей, які супроводжують процес формування постмодерної правової культури та свідомості [4]:

втрата людиною ціннісно-сміслових життєвих орієнтирів і одночасно зростання ролі індивідуалістичних установок;

нівелювання в глобальній практиці повсякденних відносин традиційних норм і цінностей, вироблених у рамках локальних культур;

розпад синкретичного світосприйняття на безліч фрагментів, слабо структурованих між собою;

скептицизм щодо людини як суб'єкта цілераціональної діяльності та пізнання, і, як наслідок, – заперечення модерного антропоцентризму й гуманізму;

розчарування в раціоналізмі, а також у розроблених на його основі ідеалах і цінностях сцієнтизму.

Список використаних джерел

1. Бачинін В., Журавський В., Панов М. Філософія права : навч. посіб. Київ : Ін Юре, 2003. 472 с.

2. Орденов С. С. Глобалізаційні трансформації правової свідомості суспільства: соціально-філософський аспект : дис. ... кандид. філос. наук : 09.00.03. Київ, 2016. 237 с.

3. Сучасне суспільство, людина, право в умовах глобальних трансформацій : монографія / О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань, С. Б. Жданенко та ін. / За ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2020. 344 с.

4. Орденов С. С. Філософська експлікація поняття постмодерної правосвідомості суспільства. *Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія.* 2016. № 2 (24). С. 86–90.

*Савайда Олена Іванівна,
старший науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії Львівського
державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПРАВОВА КУЛЬТУРА ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ЧИННИК У ПРОТИДІІ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Освіченість людей це завжди про еволюційний розвиток людства. Нові технології та різні нові соціальні, економічні, політичні події, які виникають у суспільстві та в процесі формування держави так чи інакше стосується загальної культури людини. У свою чергу рівень правової культури населення породжує або невігластво або прогрес. Тож у своїй доповіді хочу зупинитися на певних аспектах правової культури, які можуть покращити превентивний стан процесу протидії такого транснаціонального виду злочину як торгівля людьми.

Оскільки процес реалізації такого виду злочину, як торгівля людьми відбувається як в межах держави так і за її кордонами (і як правило не однієї держави) та стосується соціально незахищених категорій громадян, то потрібно звернутися до загальних природних явищ соціуму, які можуть протидіяти цьому негативному феномену. До таких загальних явищ соціуму, на нашу думку, можна віднести наявність освіти, роботи чи фаху, розвиток особистості, рівень професіоналізму людини, економічна стабільність, прихологінна стійкість, наявність рівня культури, що в свою чергу призводить до прядку та правопорядку в суспільстві та до гармонії особи.

Обізнаність про основи інших видів культури, в тому числі і правової, дає можливість зрозуміти те середовище, в якому перебуває чи в яке потрапила особа, що потерпає від такого виду злочину, як торгівля людьми. Знайомство з такими видами культури дає можливість адаптуватися (в першу чергу на психологічному рівні) до нового соціуму, що в свою чергу впливає на стійкість та розвиток особистості.

В умовах, яких живе сьогодні наша держава – в умовах повномасштабної війни – проблема торгівлі людьми значно актуалізувалася. І при такій військовій